

Länsmuseernas samarbetsråd lämnar remissvar med anledning av:

SOU 2025:92 – En kulturkanon för Sverige

Synpunkter

- Länsmuseerna delar den grundläggande idén i kommitténs arbete, nämligen ambitionen om att främja bildning och kultur hos befolkningen, och att fenomen, yttringar och företeelser som har format Sverige ska kunna komma alla människor i hela landet till del.
- Det viktigaste i utredningen är insikten om att kulturens infrastruktur – institutioner, skolan, folkbildning, kulturaktörer med flera – är avgörande för att den kultur som finns i kanon ska kunna värnas och tillgängliggöras för människor, och för att syftet med kanon därmed ska kunna nås. Länsmuseernas slutsats är därför att kulturens infrastruktur behöver förstärkas. Alla förslag som innebär att den istället försvagas behöver i diskussionen om kulturkanon avisas.

Om de regionala aktörernas roll i kulturkanon

Länsmuseerna instämmer i kommitténs bedömning om att de regionala aktörerna, och då särskilt länsmuseerna, är särskilt viktiga för att syftet med kulturkanon ska uppnås. Kommittén konstaterar att länsmuseerna har tuffa ekonomiska villkor vilket försvårar möjligheten att underlätta de bildningsresor som kommittén anser att kanon ska främja. Därför föreslår kommittén ett tillfälligt stimulansbidrag till länsmuseerna. Länsmuseerna välkomnar kommitténs insikt om länsmuseernas betydelse och behov, men vill i sammanhanget framföra följande:

- Varje länsmuseum är i sig självt en regional kanon, en spegling av väsentliga drag i den regionala kulturen och historien. Tillsammans bildar landets länsmuseer en nationell infrastruktur där helheten är större än de kombinerade delarna. Det samlade länsmuseiväsendet är en förutsättning för att kanon ska kunna förvaltas och tillgängliggöras för människor.
- Länsmuseerna svarar på så sätt perfekt mot utredningens centrala budskap, nämligen att en kanon inte ska ses som en slutstation, utan som en avgångshall, och att det behövs regionala fönster för att avgångshallarna ska kunna bli startpunkt för vidare bildningsresor. Ett länsmuseum är just det regionala fönster som behövs.
- Den trängda ekonomiska situation för länsmuseer som kommittén identifierat underminerar museernas möjlighet att möjliggöra bildningsresor. Ett stimulansbidrag för länsmuseer är ett steg på vägen för att idén om kulturkanon ska kunna fullföljas.
- 20 miljoner under en treårsperiod är dock långt ifrån tillräckligt för verksamheter hos 24 länsmuseer i någon större omfattning ska kunna stöttas. En miljon per museum och år är absolut minimum, men för att uppnå nämnvärd effekt behövs mer.
- En stark regional struktur är ett sätt att avlasta statens institutioner i uppgiften att främja ett levande kulturliv för alla, i enlighet med de nationella kulturpolitiska målen.

- Stimulansbidrag bör inte vara tillfälliga, utan permanenta, i samklang med idén om den nya stiftelsen som föreslås få ett långsiktigt uppdrag att förvalta kanon. Ska läns museerna kunna gå i takt med den stiftelsen måste även stimulansmedel till läns museer vara långsiktiga.
- Stimulansmedel till läns museer behöver sjösättas med respekt för principen om armlängds avstånd och museernas autonomi enligt museilagen. Läns museernas samarbetsråd anser att ett allmänt stimulansbidrag, utan krav på särskilt innehåll, svarar mot utredningens intention då läns museerna redan i dag, enligt kommitténs egen bedömning, fungerar som institutioner som förvaltar och förmedlar det som måste anses som regional kanon.

Läns museerna tillstyrker förslaget om stimulansbidrag till läns museerna. Men det bör vara 1) större, 2) permanenta, 3) inte villkoras mot särskilt innehåll.

Samverkan mellan skolor och museer i arbetet med kulturkanon

Kommittén föreslår att kanon ska göra avtryck i översynen av skolans läroplaner. Syftet är att den kultur som fångas i kanon ska bli tillgänglig för barn och unga.

- Läns museernas samarbetsråd tar inte ställning till hur skolans läroplaner ska utformas. Det bör vara beslut förbehållet ansvariga myndigheter med stöd av skolans profession och relevant forskning. Däremot kan konstateras att museerna, med sin kulturhistoriska expertkunskap och som arena för unika lärmiljöer, är ett starkt stöd för skolorna i deras arbete med måloppfyllelse i såväl historiska och samhällsorienterade ämnen som i skolans kulturuppdrag. Därför bör museernas pedagogiska roll stärkas, exempelvis genom nya uppdrag om samverkan mellan skolor och museer. Nya uppdrag måste förstas åtföljas av riktad finansiering.

Om Allmänna arvsfonden

- Läns museernas samarbetsråd anser att kulturkanon inte bör finansieras med medel ur Allmänna arvsfonden. Det vore att låta det som initialt är privata medel finansiera det som måste anses tillhöra det offentliga åtagandet, nämligen att tillhandahålla en grundläggande nivå av kultur och bildning och på så vis främja de syften som anges för kulturkanon. Läns museernas samarbetsråd anser att kulturkanon ska finansieras med reformmedel, det vill säga nya pengar till kulturområdet.

Om Läns museernas samarbetsråd

Läns museernas samarbetsråd är en samverkansorganisation för Sveriges 24 läns museer. Organisationen arbetar för stärkt samverkan mellan läns museerna och för samhällets förståelse för läns museerna som bärare och förvaltare av hela landets kulturarv. Organisationen arbetar för att synliggöra läns museernas roll, särart, unicitet och styrka, samt deras betydelse som arena för kunskap, kulturupplevelser, bildning och fri åsiktsbildning. Läns museerna finns i hela landet och berättar utifrån kunskap och regional förankring om sitt län och dess unika kultur och historia. Läns museerna tillsammans speglar hela landets kultur och gör kulturarvet tillgängligt för hela Sveriges befolkning i dag och för kommande generationer.

Läns museernas samarbetsråd, Stockholm december 2025
Ulf Dernevik, generalsekreterare